

KIELEMME KÄYTÄNTÖ

Virheellisiä taivutusmuotoja

»Lausujaryhmä on itse laatinut teoksensa; sen äänenkäyttökykyä voisivat lainata myös musiikkimiehet tarvittaessaan.» Virkkeessä viimeisenä esiintyvä *tarvittaessaan* on käymätön sen vuoksi, että passiivin II infinitiiviin on liitetty omistusliite. Pitäisi olla *tarvitessaan*, joka on aktiivin II infinitiivi, tai *tarvittaessa*. Kyseessä on eräänlainen kontaminaatiomuoto, jossa on aineksia molemmista (*tarvittaessa* + *tarvitessaan* = *tarvittaessaan*).

*

»Erään ryhmän jäseniä on näinä päivinä liikkunut kouluissa pyrkimässä aamuhartausten pitäjiksi.» Jos yksikön nominatiivissa on loppuna *-us* tai *-ys*, niin monikon genetiivissä on *-sten* niissä tapauksissa, jolloin yksikön partitiivissa on loppuna *-sta*, *-stä* (esim. kaulus, kaulusta, kaulusten; sormus, sormusta, sormusten; kynnys, kynnystä, kynnysten). Jos yks. partit:n loppuna on *-tta*, *-ttä*, niin mon. genet:n loppuna on *-ksien* (esim. oikeus, oikeutta, oikeuksien; varkaus, varkautta, varkauksien; syvyys, syvyyttä, syvyyksien). Tosin sama *-ksien*-loppu voi tulla kysymykseen myös edellisessä ryhmässä (kauluksien, sormuksien, kynnöksien), mutta *-sten*-loppu ei käy jälkimmäisessä ryhmässä. Koska yks. partit. sanasta *hartaus* kuuluu *hartautta*, niin oikea mon. genet. on *hartauksien*.

*

»Koulukotien tehtävänä on kasvattaa, ei rankaista.» Suomen kielen *ise*-vartaloiset verbit (esim. sokaisen, valkaisen, höpisen) ja niistä johdetut sanat ovat nykykielessä yleisesti vahva-asteisia (so-

kaista, valkaista, höpistä). Poikkeuksena on kuitenkin verbi *rankaisen*, sillä sen heikossa asteessa on *ng* (*rangaista*, *rangaistus*). Heikkoasteinen on niin ikään *häväistä*-verbistä johdettu *häväistys* (esim. häväistysjuttu). Kolmas verbi, jota myös näkee ja kuulee useasti taivutettavan vahvassa ja heikossa asteessa, on *vapista*. Tämä sana ja sen johdokset olisi kuitenkin pidettävä sovinnaisesti vahva-asteisina ja taivutettava siis *vapisen*, *vapista*, *vapisutti*. Näin ollen esim. *räjähdyks* *vapisutti laajaa aluetta* (ei *vavisutti*). Vaikka *rankaista* itse asiassa onkin säännön mukainen muoto, samoin kuin esim. *henkäistä*, niin sen asemesta on kieleen vakiintunut poikkeuksellinen *rangaista*.

*

»Jäät ovat niin heikot, ettei nuottojen vetämiseen ole mahdollisuutta.» Kyseessä ei ole painovirhe, sillä samassa uutisessa puhutaan myös »talvinuottojen saaliista». *a*-loppuisten nominien (esim. kala, muna) monikon genetiivin loppuna on *-ojen* tai *-ien* (kalojen, munién). Pääte riippuu ensimmäisen tavun vokaalistosta. Jos ensimmäisessä tavussa on *o*, *u*, *uo*, *uu*, *oi* tai *ui*, niin päätteenä on *-ien* (loma, lomien; lupa, lupien; juoma, juomien; kuuma, kuumien; poika, poikien; nurkka, nurkkien). Vokaalistossa ovat tällöin labiaali- eli huuliaänteet yksinomaisia tai ainakin ensimmäisenä äänteenä. *Nuotta* taipuu samalla tavalla kuin esim. *juoma* ja *ruoka*, siis *nuottien* (myös *nuottain* on mahdollinen). Poikkeuksen säännöstä muodostavat kuitenkin *puola* ja *suola*, sillä niistä käytetään muotoja *puolojen* ja *suolojen*.

*

»— — on päättänyt tuomita vallasta syössyn presidentti Liu Shao-tsin». Verbiistä *syöstä* kuuluu aktiivin II partisiippi *syössyt*, passiivin vastaava muoto *syösty*. Genetiivin kaltainen akkusatiivi, siis *n*-loppuinen, kuuluu edellisestä *syösseen*, jälkimmäisestä *syöstyn*. Yhtymä *st* ei nimittäin ole suomen kirjakielessä astevaihtelun alainen. Meillä on heikkoasteiset *mennä* ja *tulla*, mutta näiden rinnalla vahva-asteiset *pestä* ja *juosta*, ei *pessä* ja *juossa* paitsi eräissä murteissa

(aikaisemmin *pestäk*, *juostak*). Partisiipin *syösty* taivutusmuodoissa on niin ikään vaihtelemattomasti *st* (esim. syöstyn, syöstyä, syöstyksi, syöstyllä). Partisiipissa *syössyt* ilmenevä *ss* palautuu aikaisempaan *sn*-yhtymään, jossa sittemmin on tapahtunut ääntenmukaus (*sn* > *ss*). Tämä partisiippi taipuu vaihtelemattomasti *ss*:llisenä (esim. syösseen, syössyttä, syösseeksi, syösseellä, syösseitä, syösseillä).

VEIKKO RUOPPILA